

- ” Пушкар Л., Лобова О., Акалович М. Активне музикування як засіб формування уявлень про музику в дітей дошкільного віку. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том 12, № 9. С. 66-71. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i9-010>.
- Pushkar L., Lobova O., Akalovic M. Aktivne muzykuvannya yak zasib formuvannya uiaflen pro muzyku v ditei doshkilnoho viku [Active music playing as a means of forming ideas about music in preschool children]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2024. Vol. 12, No 9. S. 66-71. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i9-010>.

УДК 378.147.88

DOI: 10.31110/2616-650X-vol12i9-010

Лариса ПУШКАР

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1289-3956>
larisapushkar6@gmail.com

Ольга ЛОБОВА

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7028-043X>
ollo11@i.ua

Марина АКАЛОВИЧ

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0009-0007-3128-3452>
margohka1511@gmail.com

АКТИВНЕ МУЗИКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МУЗИКУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлено сутність активного музикування та його значення в формуванні уявлення про музику в дітей дошкільного віку. Наголошено на впливовості музичного мистецтва на цілісний і всебічний розвиток особистості дитини дошкільного віку; окреслено його поліфункціональність, а саме: навчальні, виховні та розвивальні функції (засіб естетичного виховання та естетичного розвитку, засіб формування морального обличчя дитини; розширення кругозору вихованців; засіб активізації розумових здібностей; засіб фізичного розвитку; засіб емоційного розвитку дітей; удосконалення творчих здібностей та уяви; розвиваються універсальні здібності); комунікативна, реабілітаційна, корекційна, компенсаторна, психогігієнічна, релаксаційна, драматургічні функції. Конкретизовано характеристику термінів «активність», «активна особистість» та «музикування». Активне музикування у дослідженні схарактеризовано як манеру музичної комунікації, процес озвучення музичного твору через активне залучення дітей до комплексної музичної діяльності (рецептивного й активного слухання музики, виконання нескладних музичних творів, пісень, до музично-рухової інтерпретації музичних творів тощо) з метою формування духовного потенціалу особистості, ціннісних орієнтацій та уявлень про музику, а також задоволення потреб у музично-художньому переживанні. Серед завдань активного музикування визначено такі: формування уявлень про музику дітей дошкільного віку, виховання любові та інтересу дітей до музики; сприяння виникненню і формуванню музичного смаку на основі отриманих вражень і уявлень про музику; ознайомлення дітей з елементарними музичними поняттями; сприяння розвитку навичок активного слухання музики, співів, гри на елементарних музичних інструментах, музично-ритмічного руху; розвиток творчої активності в усіх доступних дітям видах музичної діяльності.

Ключові слова: активні технології; музичне мистецтво; музична діяльність; активне музикування; функції; уявлення про музику; діти дошкільного віку.

Larysa PUSHKAR

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1289-3956>
larisapushkar6@gmail.com

Olga LOBOVA

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7028-043X>
ollo11@i.ua

Maryna AKALOVIC

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0007-3128-3452>
margohka1511@gmail.com

ACTIVE MUSIC PLAYING AS A MEANS OF FORMING IDEAS ABOUT MUSIC IN PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. The article highlights the essence of active music making and its importance in shaping the perception of music in preschool children. Emphasis is placed on the influence of musical art on the holistic and comprehensive development of a preschool child's personality; its educational, educational and developmental functions are outlined (a means of aesthetic education and aesthetic development, a means of forming a child's moral face; broadening the horizons of pupils; a means of activating mental abilities; a means of physical development; a means of emotional development of children; improving creative skills and imagination; developing universal abilities); communicative, rehabilitative, corrective, compensatory, psychogenic, relaxation, dramatic functions. The characterization of the terms «activity», «active personality», and «music making» has been specified. Active music-making in the study is characterized as a manner of

musical communication, the process of voicing a musical piece through the active involvement of children in complex musical activities (receptive and active listening to music, performance of simple musical pieces, songs, musical-motor interpretation of musical pieces, etc.) to form the spiritual potential of the individual, value orientations and ideas about music, as well as meet the needs for musical and artistic experience. Among the tasks of active music making, the following are defined: formation of ideas about music in preschool children, education of children's love and interest in music, promoting the emergence and formation of musical taste based on received impressions and ideas about music; familiarizing children with elementary musical concepts; promoting the development of the skills of active listening to music, singing, playing elementary musical instruments, musical and rhythmic movement; development of creative activity in all types of musical activities accessible to children.

Keywords: *active technologies; musical art; musical activity; active music making; functions; ideas about music; preschool children.*

Постановка проблеми. Дошкільна освіта є першою сходинкою у процесі формування цілісної особистості, її пізнавального, духовно-культурного, соціально-морального, фізичного, емоційно-ціннісного, художньо-естетичного розвитку. Саме у дошкільному віці закладаються основи естетичного ставлення до життя, до мистецтва, основні навички культури спілкування та взаємодії у суспільстві; здійснюється залучення дітей до пізнання навколишнього світу, активізації самостійності мислення.

Музичне виховання є невід'ємним компонентом сучасної дошкільної освіти, який спрямовано на опанування дітьми музично-культурним досвідом. Ця позиція відповідає положенням Закону України «Про дошкільну освіту» (2014 р.), «Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку» (2020 р.), «Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нової редакції» (2021 р.), Національної державної комплексної програми естетичного виховання (2004 р.) тощо.

Одним з провідних завдань музичної освіти дітей дошкільного віку є формування їхніх музичних уявлень. У цьому процесі важливе місце посідають різноманітні види музичної діяльності, зокрема активне музикування – як дієвий засіб емоційного, духовного, інтелектуального, культурного розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням музичного навчання та виховання дітей дошкільного віку в педагогіці завжди приділялося доволі багато уваги. В різні історичні епохи музичне мистецтво розглядалося як важливий засіб формування художньо-естетичних смаків, позицій світогляду, естетичних почуттів та ставлень, відношення до мистецтва та навколишнього світу. Так, у працях вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків (А. Болгарський, В. Верховинець, Р. Зінич, М. Ібука, Л. Куненко, Н. Кьон, Т. Науменко, К. Орф, Г. Побережна, І. Рудченко, С. Садовенко, В. Синьов, Ф. Фребель, Р. Штайнер та ін.) наголошено на доцільності використання музики як чинника гармонізації особистості з перших років її життя [4; 8; 9; 12; 17].

Загально-теоретичні питання культурного розвитку особистості висвітлюються у розвідках І. Бега, І. Зязюна, Г. Костюка, Я. Кушки, О. Лобової, О. Рудницької, О. Савченко, О. Щолокової [4; 9; 13; 17] та ін. Психологічні аспекти впливу музики на формування духовної культури особистості розглядаються в дослідженнях С. Науменко, В. Роменця, Б. Теплової та ін. Методичні основи виховання дітей (у тому числі, дошкільного віку) засобами музичного мистецтва визначені у працях Н. Ветлугіної, І. Газіної, О. Кульчицької, С. Матвієко, Т. Лісовської, Ю. Новгородської, С. Шоломович [3; 4; 9; 10; 13; 17] та ін.

Проте, аналіз досліджень та публікацій дозволив зробити висновок про початковий рівень досліджень щодо впровадження активного музикування в практику дошкільної освіти та зокрема в процес формування уявлень про музику дітей дошкільного віку.

Мета статті – визначити сутнісні характеристики та значення активного музикування в процесі формування уявлень про музику дітей дошкільного віку.

Методи дослідження. Для досягнення мети було використано комплекс загальнонаукових та конкретно-наукових методів: аналіз наукової психолого-педагогічної літератури, порівняння та узагальнення, абстрагування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Музичне виховання є впливовим засобом, який сприяє гармонійному, цілісному і всебічному розвитку особистості дитини дошкільного віку. Одним з основних факторів музичної освіти, музичного навчання, виховання і розвитку творчої активності дітей дошкільного віку є музичне мистецтво. Звертаючись безпосередньо до почуттів, музичне мистецтво виховує у дітей дошкільного віку здатність до співпереживання, емоційну чуйність, створює атмосферу радості, піднесення.

Як зазначає Г. Філіпчук, «який би статус не надавався музиці у змісті освіти, її нічим і ніким замінити, оскільки і у вік найновіших глобальних технологій вона продовжуватиме перебувати на найвищій вершині, куди сходяться шляхи духовних прагнень людини» [10, с. 93].

Злагожене поєднання інтелектуального та фізичного розвитку, моральної вихованості й естетичного ставлення до життя, оточуючого світу і мистецтва – необхідні умови формування цілісної особистості. Досягненню цієї висотної мети багато в чому допомагає правильна організація музичного

виховання дітей та молоді. Вплив музичного мистецтва та музикування на становлення особистості науковці, педагоги та музиканти пов'язують із тими функціями, що виконує музика.

За Н. Ветлугіною, найбільш важливими постають такі функції музичного мистецтва:

1) Здатність відображати переживання людей в різні моменти життя.
2) Об'єднувати людей в єдиному переживанні, стати засобом спілкування між ними. Яскраві художні твори, через емоційний відгук, діючи на естетичний бік душі, стають джерелом і засобом виховання.

3) Здатність композитора через «чудову своєрідну мову» (Д.Шостакович) виражати своє світовідчуття, своє ставлення до всього навколишнього.

4) Різноманітність сприйняття музики слухачами в залежності від уподобань та рівня підготовки.

5) Вплив на людину з найперших днів її життя [3].

Саме поліфункціональність музики пояснюють величезну силу впливу її на духовний світ дитини. Аналіз наукової літератури дозволив зробити наступні узагальнення щодо цього. На основі аналізу та узагальнення педагогічної та музикознавчої літератури зауважимо на основних функціях музичного мистецтва:

1. Виховний, розвивальний напрям: естетична – музика – засіб естетичного виховання та естетичного розвитку; музика – засіб формування морального обличчя дитини; розширення кругозору учнів; музика – засіб активізації розумових здібностей; музика – засіб фізичного розвитку; засіб емоційного розвитку учнів; через музичне виховання відбувається удосконалення творчих здібностей та уяви; розвиваються універсальні здібності, а не тільки унікальні музичні.

2. Комунікативна функція – розвиток комунікативних основ;

3. Реабілітаційна, корекційна, компенсаторна функції: Розвиток, корекція та реабілітація рухових здібностей, слухового сприйняття, удосконалення мовлення впливають на психофізичний розвиток дітей з різними вадами.

4. Психогігієнічна, релаксаційна: Використання музики як терапевтичного, релаксаційного засобу;

5. Драматургічні функції музики: функція створення емоційної атмосфери дії; функція створення національного колориту та колориту епохи; функція створення характеристики; функція зображення внутрішньої дії та стану; функція узагальнення через музику; темпоритмічна функція [3; 9; 17].

На думку Ш. Амонашвілі, надзвичайно активно розвиває емоційно-чуттєву сферу дитини саме музика. Одною з визначальних музичних здібностей, яка пов'язана з розвитком емоційного відгуку в житті вважається емоційний відгук на музику. Емоційний відгук впливає на виховання таких якостей особистості як доброта, моральність, уміння співчувати іншим людям, духовність тощо [1, с. 23].

Науковці І. Панасюк та Л. Копко акцентують увагу на впливі різних видів мистецтва на людину, зокрема, музичного. «Дитина, яка пізнає світ через музичний твір, сприймає його не тільки розумом, свідомістю, інтелектом, а й усіма своїми органами почуттів. Адже музику ми і чуємо, і бачимо, і відчуваємо, а не тільки розуміємо... Це справжнє спілкування з музичним твором, коли музика не повчає і наставляє, а безпосередньо «вбирає» дитину у власний простір. Той духовний заряд, що зосереджений у творі мистецтва, «пронизує» учня як спілкування «від духу до духу» [11].

Для подальшого визначення одного з основних понять нашого дослідження «активне музикування», ми звернемось до характеристики терміну *активне, активність особистості*. Активне походить від латинського слова *activus* – діяльний. Останнє, за ствердженням словникової літератури є одною із основних характеристик особистості, «яка полягає в здатності до планомірного та цілеспрямованого перетворення навколишньої дійсності; діяльне відношення людини до миру, здатність робити суспільно значимі перетворення матеріального й духовного середовища на основі освоєння суспільно-історичного досвіду людства» [16]. Досягається активність особистості завдяки найкращому використанню природних здібностей і можливостей індивідуума, знаходженню оптимального індивідуального темпу життя, своєчасному входженню особистості в соціальні процеси тощо. Вона проявляється у творчій діяльності, вольових актах, спілкуванні. Серед різновидів активності виокремлюють ділову, творчу, соціальну, трудову, економічну [16].

Вибір активних методів або технологій навчання, розвитку та виховання стає на сьогодні досить актуальним серед науковців та педагогів-практиків. Означені види роботи фактично надають можливість активно приймати участь в освітньому процесі самим дітям. Питання активності особистості дитини – одна з найактуальніших у психологічній та педагогічній науці, а також у освітній практиці. Процеси освіти, навчання та виховання перестають мати суто «репродуктивний характер і перетворюється на довільну внутрішню детерміновану діяльність учнів щодо накопичення й перетворення власного досвіду» [13]. Саме з метою виховання та розвитку такої діяльної особистості й використовуються активні технології у психології та педагогіці. Через залучення до різних активних

видів музичної діяльності, активне навчання, музикування, відбувається загальний, цілісний розвиток дітей дошкільного віку.

Науковець Г. Коджаспірова у своїх працях зазначає, що технологія активного навчання – це «така організація навчального процесу, при якій неможливо неучасть у пізнавальному процесі: кожен учень або має певне рольове завдання, в якому він повинен публічно відзвітувати, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою пізнавальної задачі» [5]. Особливостями технології активного навчання, які зумовлюють високий ступінь «занурення» дітей у процес навчання, називає такі: ««вимушена активність», примусова активізація мислення і діяльності учнів; підвищення емоційної включеності учнів і творчим характером занять; обов'язковістю безпосередньої взаємодії учнів між собою, а також з викладачем; формуванням колективних зусиль, інтенсифікацією процесу навчання» [5]. Означена технологія залучає такі методи, які через стимулювання пізнавальної діяльності дітей, залучають кожного учасника до розумової та поведінкової активності. Саме цей вид діяльності стає основою активного музикування дітей дошкільного віку.

У словнику української мови термін «музикування» означає дію за значенням *музикувати* [15]. Тобто будь-яка діяльність, пов'язана з музикою може називатись музикуванням. У більшості випадків цим терміном характеризують музично-виконавську діяльність.

У сучасній науковій літературі поняття «музикування» (нім. *musizieren* – займатися музикою) має два основні значення: по-перше, – це виконання музики в домашніх умовах, поза концертним залом; по-друге, – взагалі гра на музичному інструменті. В музично-педагогічній науці сам термін «музикування» почав широко застосовуватись завдяки системі музичного виховання дітей К. Орфа, в якій використовувались засоби «елементарного музикування». Про роль елементарного музикування як ефективного засобу навчання музики, засобу розвитку особистості підкреслено в працях Л. Баренбойма, З. Кодяї, Л. Куришева, Т. Тютюнникова, Ш. Сузукі та ін. К. Завалко наводить вислів Л. Виноградова, що музикування – це спілкування музичними засобами [4, с. 180].

Музикування в навчальних умовах науковці та музиканти подають як комплексну музичну діяльність, що об'єднує різні елементи музичної роботи: ритміку, сольфеджію, спів, гру на музичних інструментах, імпровізацію (Е. Бальчitis); або як манеру музичної комунікації, в процесі якої учні вдосконалюють свої знання і формують свої здібності (Т. Беркман); також, як «процес озвучення музичного твору чи його фрагментів з метою задоволення власних потреб у музично-художньому переживанні (Н. Кьон)» [8, с. 46; 6, с. 97].

Н. Кожбахтєєва посилається на ствердження психологів-музикантів В. Медушевського, О. Очаковської та ін. щодо сутності музикування як виду музичної діяльності, в процесі якої з одного боку – виявляються у музиканта художнє знання, вміння та навички (тобто, манери виконання, рівня гри на музичному інструменті, володіння голосом), а з іншого – естетичні можливості виконання музичного твору (як то, емоційність, виразність, інтерпретаційні якості) [6, с. 97].

Як зазначає К. Завалко, вирішальною умовою «налагодження ефективного навчального процесу є положення, при якому передача учням міцних і глибоких знань та умінь ґрунтується на психофізіологічних закономірностях розвитку дитини. Історично правильно поставлене шкільне навчання завжди було пов'язано з безпосередньо живим виконанням у формі музикування. Відхід від безпосереднього виконання як основної форми музичної діяльності, став причиною появи незручного і неприродного навчального процесу» [4, с. 179]. Крім того, науковець радить враховувати при виборі методів навчання також той факт, що музика перш за все являється емоційно-руховим, психомоторним, мистецтвом, яке при сприйнятті супроводжується м'язово-руховими реакціями, а вже потім – мистецтвом слуховим. «Адже загальновідомо твердження про те, що наша пам'ять зберігає 90% з того, що ми робимо, 50% з того, що ми бачимо і 10% з того, що ми чуємо, тому просто необхідно в процес освоєння музичної мови вводити активну дію» [4, с. 179]. Ми згодні з думкою К. Завалко, яка вбачає дуже ефективним використання у процесі навчання музики музично-педагогічної системи К. Орфа. Саме тому що в її основі лежить «принцип активного музикування» і «навчання в дії», ця система застосовується з успіхом в багатьох країнах світу.

Спираючись на дослідження Т. Свирської та ін., О. Рябова зазначає, що «колективне музикування – це форма колективної музичної діяльності, яка виявляє знання, вміння і навички всіх учасників колективу у процесі емоційно-виразного, інтерпретаційно визначеного виконання музики. Колективне музикування є однією з форм спілкування, що збагачує емоційну сферу особистості у спільному сприйманні, засвоєнні та відтворенні явищ музичного мистецтва» [14].

На думку науковців, у дитини набагато швидше розвивається емоційна сфера та музично-образне сприйняття, прискорюється інтелектуальний розвиток, збагачується внутрішній світ. якщо педагоги, батьки залучають їх до різних видів музичної діяльності – рецептивного й активного слухання музики, виконання нескладних музичних творів, пісень, до музично-рухової інтерпретації музичних творів тощо [12, с. 6].

На основі аналізу словникових, наукових джерел з педагогіки та мистецтвознавства обґрунтовано одне з основних положень нашого дослідження – *активне музикування*, яке ми будемо розуміти як манеру музичної комунікації, процес озвучення музичного твору через активне залучення дітей до комплексної музичної діяльності (рецептивного й активного слухання музики, виконання нескладних музичних творів, пісень, до музично-рухової інтерпретації музичних творів тощо) з метою формування духовного потенціалу особистості, ціннісних орієнтацій та уявлень про музику, а також задоволення потреб у музично-художньому переживанні.

Завдання активного музикування, на нашу думку невідривні від завдань загального музичного навчання, виховання та розвитку, які науковці пов'язують з віковими особливостями дітей дошкільного віку та визначаються з урахуванням особливостей музичного мистецтва. Так, серед інших С. Матвієнко вказує на наступні завдання, які важливо відмітити для нашого дослідження, а саме:

- «виховувати любов та інтерес до музики (це завдання вирішується шляхом розвитку музичного сприймання, слуху, які допомагають дитині гостріше відчувати й осмислити зміст почутих творів);
- ознайомлювати дітей з найпростішими музичними поняттями, розвивати навички слухання музики, співу, музично-ритмічного руху, гри на дитячих музичних інструментах;
- сприяти виникненню і формуванню музичного смаку на основі отриманих вражень і уявлень про музику;

- розвивати творчу активність в усіх доступних дітям видах музичної діяльності» [17, с. 19-20].

Я свідчить науково-педагогічна та психологічна література, формування уявлень про зовнішні властивості предметів, про форму, колір, розмір, про їхнє положення у просторі та ін., а також розвиток її відчуттів і сприймань являє собою сенсорний розвиток дитини. «Сенсорний розвиток - це процес, під час якого інформація, що надходить до організму, організовується таким чином, щоб її можна було використовувати в цільових діях» [7].

Не випадково саме в Базовому компоненті дошкільної освіти (нової редакції) особливу увагу приділено сенсорному розвитку дитини. Так, освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» передбачає «формування доступних дитині дошкільного віку уявлень, еталонів, що відображають ознаки, властивості, відношення предметів і об'єктів навколишнього світу» [2]. Основа пізнавального розвитку дитини – сенсорний розвиток. Тобто, формування уявлень про музику є невід'ємною складовою сенсорного розвитку дітей дошкільного віку.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, на основі аналізу наукової та методичної літератури сформульовано положення про *активне музикування*, під яким у нашому дослідженні ми будемо вважати манеру музичної комунікації, процес озвучення музичного твору через активне залучення дітей до комплексної музичної діяльності (рецептивного й активного слухання музики, виконання нескладних музичних творів, пісень, до музично-рухової інтерпретації музичних творів тощо) з метою формування духовного потенціалу особистості, ціннісних орієнтацій та уявлень про музику, а також задоволення потреб у музично-художньому переживанні. Серед завдань активного музикування назвемо наступні: формування уявлень про музику дітей дошкільного віку, виховання любові та інтересу дітей до музики; сприяння виникненню і формуванню музичного смаку на основі отриманих вражень і уявлень про музику; ознайомлення дітей із елементарними музичними поняттями; сприяння розвитку навичок активного слухання музики, співів, гри на елементарних музичних інструментах, музично-ритмічного руху; розвиток творчої активності в усіх доступних дітям видах музичної діяльності.

Перспективою подальших розвідок вбачаємо визначення психолого-педагогічних особливостей активного музикування дітей молодшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш. У «чаші» Дитини сяє зародок зерна Культури : [перекл. з рос.]. Тернопіль : Джура, 2010. С. 22-28.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція (2021 р.) / Кол. авт.. під кер. Пироженко Т.О. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doskilknoyi%20osvity.pdf
3. Ветлугіна Н. Музичне виховання у дитячому садку. К. : Освіта, 2002. С. 5-12.
4. Завалко К.В. Теоретичні аспекти впровадження методики елементарного музикування Карла Орфа в сучасну педагогічну практику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. 2010. Вип. 10. С. 178-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2010_10_39.
5. Коджаспірова Г.М. Педагогіка. URL: <https://stud.com.ua/46363/pedagogika/pedagogika>
6. Кожбахтєєва Н.Ф., Вознюк Г.П. Формування навичок ансамблевого музикування у студентів мистецького профілю в класі бандури. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет» Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія»*. Всеукраїнський науковий збірник №1 (16), 2015. С.95-102. URL: https://pedagogy.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/Zbirnyk_pedagogika_16_2015.pdf
7. Козак Т.В., Горяшина Д.І. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: теорія і практика. *Вісник науки та освіти*. №11 (17). 2023, с. 751-758. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7823/7867>

8. Кьон Н.Г., Мажара Т.В. Функції сольфеджіо у формуванні навичок самостійного музикування студентів музично-педагогічного навчального закладу. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. Спецвипуск. Мистецька освіта: сучасний стан і перспективи розвитку*. Одеса, 2007. Ч. 2. С. 45-51.
9. Лобова О. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика: [Монографія]. Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. 516 с.
10. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / За ред., передмова та післямова Н.Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2006, 224 с.
11. Панасюк І.Л., Копко Л.І. Вчителю музичного мистецтва. Методичний посібник. Дубно, 2016. 90 с.
12. Пушкар Л.В. Активні технології навчання музики: методичні рекомендації для студентів педагогічних університетів. Суми: СумДПУім. А.С. Макаренка, 2008. 40 с.
13. Пушкар Л.В. Інноваційні технології активного навчання музики у дошкільній освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019, №9 (93). С. 287-299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2019_9_29
14. Рябова О.В. Колективне музикування як ефективний засіб формування музичності шкільних учнів підлітків. *Педагогічні науки*. Вип. (86), С.140-143. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23521/1/30.pdf>
15. Словник української мови. URL: <https://slovnynk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
16. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я.М., 2016. 473с. URL: <http://ephseir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2580>
17. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с. URL: ib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/75/3/Матвієнко_%20посібник_теорія_%20та_методика_музичного_виховання.pdf

References

1. Amonashvili Sh. U «chashi» Dytyny siaie zarodok zerna Kultury : [perekl. z ros.]. Ternopil : Dzhura, 2010. S. 22-28
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) nova redaktsiia (2021 r.) / Kol. avt.. pid ker. Pirozhenko T.O. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoi%20osvity.pdf
3. Vetluhina N. Muzychne vykhovannia u dytiachomu sadku. K. : Osvita, 2002. S. 5-12.
4. Zavalko K.V. Teoretychni aspekty vprovadzhennia metodyky elementarnoho muzykuvannia Karla Orfa v suchasnu pedahohichnu praktyku. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14: Teorii i metodyky mystetskoï osvity*. 2010. Vyp. 10. S. 178-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2010_10_39.
5. Kodzhaspirova H.M. Pedahohika. URL: <https://stud.com.ua/46363/pedagogika/pedagogika>
6. Kozhbahtieva N. F., Vozniuk H. P. Formuvannia navychok ansamblevoho muzykuvannia u studentiv mystetskoho profilu v klasi bandury. *Naukovi pratsi Vyshchoho navchalnoho zakladu «Donetskyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet» Serii: «Pedahohika, psykholohiia i sotsiologhiia»*. Vseukrainskyi naukovyi zbirnyk №1 (16), 2015. S.95-102. URL: https://pedagogy.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/Zbirnyk_pedahohika_16_2015.pdf
7. Kozak T.V., Horiashyna D.I. Sensornyi rozvytok ditei doshkilnoho viku: teoriia i praktyka. *Visnyk nauky ta osvity*. №11 (17). 2023, s. 751-758. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7823/7867>
8. Kon N. H., Mazhara T. V. Funktsii solfedzhio u formuvanni navychok samostiinoho muzykuvannia studentiv muzychno-pedahohichnoho navchalnoho zakladu. *Naukovyi visnyk PDPU im. K. D. Ushynskoho. Spetsvypusk. Mystetska osvita: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku*. Odessa, 2007. Ch. 2. S. 45-51.
9. Lobova O. Formuvannia osnov muzychnoi kultury molodshykh shkolariv: teoriia ta praktyka: [Monohrafiia]. Sumy: VVP «Mria» TOV, 2010. 516 s.
10. Mystetstvo u rozvytku osobystosti: Monohrafiia / Za red., peredmovta ta pisliamova N.H. Nychkalo. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2006, 224 s.
11. Panasiuk I.L., Kopko L.I. Vchyteliu muzychnoho mystetstva. Metodychnyi poradnyk. Dubno, 2016. 90 s.
12. Pushkar L.V. Aktyvni tekhnolohii navchannia muzyky: metodychni rekomendatsii dlia studentiv pedahohichnykh universytetiv. Sumy: SumDPUim. A.S. Makarenka, 2008. 40 s
13. Pushkar L.V. Innovatsiini tekhnolohii aktyvnoho navchannia muzyky u doshkilnii osviti. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 2019, №9 (93). S. 287-299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2019_9_29
14. Riabova O.V. Kolektyvne muzykuvannia yak efektyvnyi zasib formuvannia muzychnostylovykh uiaavlenn pidlitkiv. *Pedahohichni nauky*. Vyp. (86), S.140-143. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23521/1/30.pdf>
15. Slovnynk ukrainskoi movy. URL: <https://slovnynk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
16. Suchasnyi psykholoho-pedahohichni slovnynk / avt. kol. za zah. red. O.I. Shapran. Pereiaslav-Khmelnitskyi (Kyivska oblast): Dombrovska Ya.M., 2016. 473s. URL: <http://ephseir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2580>
17. Teoriia ta metodyka muzychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku : navch. posib. / S. I. Matvienko. Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2017. 297 s. URL: ib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/75/3/Матвієнко_%20посібник_теорія_%20та_методика_музичного_виховання.pdf